

Список літератури:

1. Інновації і маркетинг – рушійні сили економічного розвитку : монографія / за ред. С.М. Ілляшенка. – Суми: ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2012. – 536 с.
2. Коробчинський О.Л. Методика формування системи економічної безпеки підприємства / О.Л. Коробчинський // Актуальні проблеми економіки. – 2009. - № 4(94). – С. 41-45.
3. Мороз О.В. Концепція економічної безпеки сучасного підприємства [Текст] : монографія / О.В. Мороз, Н.П. Карачина, А.А. Шиян. – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 241 с.
4. Ткач В.О. Фінансова безпека підприємства : організаційно-економічний механізм керування податковими зобов'язаннями підприємств : монографія / В.О. Ткач, О.С. Камушков, В.О. Шевченко. – Запоріжжя, 2011. – 168 с.
5. Шемаєва Л.Г. Забезпечення економічної безпеки підприємства на основі управління стратегічною взаємодією із суб'єктами зовнішнього середовища : монографія / Л.Г. Шемаєва // Рада національної безпеки і оборони України, Національний ін-т проблем економічної безпеки. - К. : НІПМБ, 2009. - 357 с.

ЕКСПОРТНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ВЕКТОР ВПЛИВУ НА ІНТЕГРАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

*Скляр Н.М., старший викладач кафедри менеджменту та маркетингу,
ВП ЗІЕІТ, м. Кривий Ріг, Україна*

Оборонно-промисловий сектор економіки в умовах сучасних збройних конфліктів та розповсюдження тероризму є ключовим елементом національної безпеки держави. Серед численних факторів, які впливають на розвиток оборонно-промислового сектору економіки, найбільш важливим є рівень ефективності фінансового забезпечення потреб ОПК.

Серед праць відомих дослідників, які вивчали проблеми воєнно-економічної безпеки держави, таких як В. Бегма, В. Горбулін, О. Гришуткин, С. Згурець, В. Бадрак, А. Шевцов, дослідження А. Сухорукова [1] визначаються методологічними підходами до визначення показників воєнно-економічної безпеки. Але вплив різних факторів на показники воєнно-економічної безпеки досліджувались науковцями дотично, що і обумовило актуальність теми даної статті.

Оборонну сферу характеризує низка показників: рівень фінансування оборони, рівень оборонних витрат, рівень оборонних витрат на душу населення, рівень оборонних витрат на одного військовослужбовця, співвідношення витрат на особовий склад до витрат на озброєння.

Рівень фінансування оборони (L_{fd}) обчислюється як відношення обсягу бюджетного фінансування оборонних витрат (F_d) до ВВП (GDP) за відповідний період за формулою:

$$L_{fd} = \frac{F_d}{GDP} \times 100\% \quad (1)$$

де : L_{fd} – граничний інтегральний показник, який за згідно ст.2 Закону України «Про оборону» повинен бути не менше 3,0, тобто потреби національної оборони повинні фінансуватися на рівні, не менше як 3% від ВВП.

Оскільки рівень гарантування безпеки як результат військових витрат базується на розподілі видатків Державного бюджету України для Міністерства оборони на загальний та спеціальний фонди, то формулу (1) можливо представити у вигляді :

$$L_{fd} = \frac{F_{dzf} + F_{dcf}}{GDP} \times 100\% \quad (2)$$

де: F_{dzf} - розмір коштів, які виділяються на потреби оборони з загального фонду,

F_{dcf} - розмір коштів, які виділяються на потреби оборони зі спецфонду,

GDP – розмір ВВП за рік.

Таблиця 1

Рівень фінансування Збройних сил України за загальним та спеціальним фондом за 2006 – 2012 роки

рік	Україна														Обсяги спецекспорту, в млн.дол. США	військові витрати, в % від ВВП I-61
	Заплановане фінансування Збройних сил України, млн.грн.	Кошти з Бюджету України				Загальний фонд (надходження)				Спеціальний фонд (надходження)						
		отримано		Не отримано		отримано		Не отримано		отримано		Не отримано				
		млн. грн	%	млн. грн.	%	млн. грн	%	млн. грн.	%	млн. грн	%	млн. грн.	%			
2006	7604,9	6404,8	84,2	1202,1	15,8	5732,1	96,7	193,6	3,3	672,7	40,1	1006,5	59,9	6730	1,24	
2007	9130,5	8071,1	88,4	1059,4	11,6	7557,6	100	0	0	513,5	32,6	1059,4	67,4	6916	1,18	
2008	9907,1	9529,5	96,2	377,6	3,8	8907,2	100	0	0	622,3	62,2	377,6	37,8	7657	0,99	
2009	12806,0	8340,9	65,1	4465,1	34,9	7338,7	98,8	90,0	1,2	588,4	13,9	3633,2	86,1	8320	0,79	
2010	12477,1	10533,6	84,4	1943,5	15,6	9052,8	100	0	0	819,6	30,8	1844,4	69,2	8600	0,97	
2011	13804,4	12709,1	92,0	1095,3	8,0	11594,8	100	0	0	1114,3	50,4	1095,3	49,6	484	0,98	
2012	16 374,3	14761,9	90,2	1 612,4	9,8	13655, 9	96,5	501,9	3,5	1 106,0	49,9	110,5	50,1	1344	0,98	
2013	15 281,2	15 160,2	99,2	121,0	0,8	14 300,1	100	0	0	860,1	87,6	21,0	12,4	589	0,98	

За даними Білої книги України за 2006-2013 роки рівень фінансування Збройних сил України за загальним та спеціальним фондом не був у повному обсязі (табл. 1).

За даними табл. 1 визначається, що спеціальний фонд МОУ не отримав грошових коштів за період 2006-2013 років у середньому на 60,01 %, що є показником ризику військово-економічної безпеки країни, який виявився у недофінансуванні видатків на розвиток озброєння й військової техніки та інфраструктури, та видатків на підготовку збройних сил України, і як наслідок - неможливості армії України протистояти терористичній агресії на південно-східній частині країни у 2014р.

Оскільки спеціальний фонд видатків Державного бюджету України для Міністерства оборони фінансується майже 100% за рахунок експортних операцій по поставці військової техніки, цілком зрозуміло залежність поповнення спецфонду від часового показника погодження контрактів на постачання товарів військового призначення в системі експортного контролю України. Прогнозні показники видатків із загального фонду державного бюджету на потребу оборони на період до 2023 року визначено у Постанові КМУ № 568 від 07 липня 2010р. «Про затвердження прогнозних показників видатків із загального фонду державного бюджету на потреби оборони на період до 2023 року» [3] . Відповідно до Законів України «Про Державний бюджет України» на відповідні роки за період 2006-2012 роки на потреби Збройних Сил передбачалося в середньому 1,02 % від ВВП, з них за цей період загальний фонд становив 78,87 % видатків, спеціальний фонд – 21,13% видатків (табл. 2):

Таблиця 2

Показники видатків із загального і спеціального фондів державного бюджету на потребу оборони за період 2006-2012 років

рік	Обсяг видатків	
	Загальний фонд, % від загального обсягу видатків Бюджету на ЗСУ	Спеціальний фонд, % від загального обсягу видатків Бюджету на ЗСУ
2006	77,9	22,1
2007	82,8	17,2
2008	89,9	10,1
2009	58	42
2010	73	27
2011	84	16
2012	86,5	13,5
2013	100	87,6

Для визначення прогнозних показників видатків по МОУ за спецфондом державного бюджету України, застосуємо середній показник збільшення видатків за 2011-2015р., який дорівнює 3,7%. За допомогою цього показника, та використовуючи дані табл.1,2 визначимо зміни відсотку до спецфонду ЗСУ від загального обсягу

фінансування ЗСУ за період 2006-2013 рр., та прогноз на зміну даного відсотку на період до 2023 р. (рис. 1):

Рис.1. Динаміка змін відсотку обсягу спецфонду ЗСУ від загального обсягу фінансування ЗСУ за період 2006-2013 рр. з прогнозними показниками на період до 2023 р.

Апроксимувати зміну вищезазначених на рис.1 показників можна за допомогою лінії тренду, рівняння якої має вигляд:

$$y = 0,1962x^2 - 2,8399x + 26,601 \quad (3)$$

Коефіцієнт детермінації при цьому $R^2 = 0,7798$

Графічний вигляд прогнозних показників обсягу спецфонду ЗСУ від загального обсягу фінансування ЗСУ до 2023р. визначений на рис. 2:

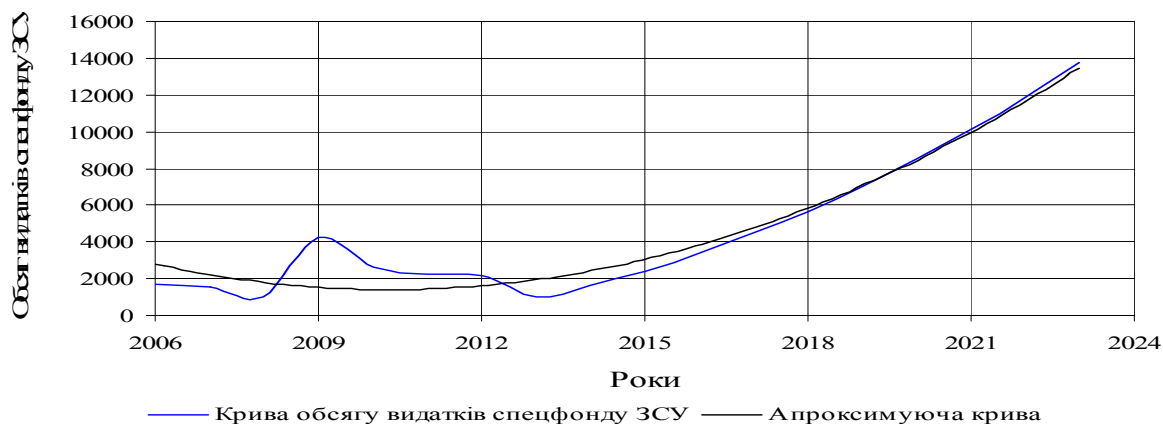

Рис.2. Динаміка прогнозних показників обсягу спецфонду ЗСУ від загального обсягу фінансування ЗСУ до 2023 р.

За результатами аналізу даних прогнозних показників обсягу спецфонду ЗСУ від загального обсягу фінансування ЗСУ до 2023р. (рис. 2) визначається стрімке зростання показників з орієнтовним виходом на показники 2009р. лише у 2018р. Це зазначає, що активність спецекспортерів повинна зрости у порівнянні з показниками 2013р. у 2024р. майже у 14 разів, щоб забезпечити необхідний безпековий показник держави на належному рівні. Адже на сьогоднішній день Україна програє по

середньому часі погодження контрактів по поставці товарів військової техніки в системі експортного контролю провідним державам світу в разі: показники України від 45 діб до 8 місяців, США- від 5 год. до 1,5 місяців, у Німеччині- від 20 до 45 діб, у Росії- від 3 до 6 місяців, у Великій Британії – від 20 до 60 діб [4].

У державах із класично вибудованими пірамідами військово-технічного співробітництва збройовий бізнес спирається насамперед на потугу оборонної промисловості, військовий потенціал національної армії та розвинений сектор фундаментальної науки. Згідно аналізу військових експертів визначається, що за співвідношенням військового експорту до військових витрат по періоду 2003-2010 рр. Україна займає перше місце з показником 28,2%. Це означає, що фінансування витрат на оборону в Україні напряму залежить від військово-промислового експортного потенціалу країни, швидкості роботи системи експортного контролю та усіх державних установ дозвільного напрямку.

Рівень гарантування воєнно-економічної безпеки як результат військових витрат базується на розподілі видатків Державного бюджету України для Міністерства оборони на загальний та спеціальний фонди. Якщо видатки за загальним фондом виконуються майже завжди стовідсотково, то статті зі спеціального фонду фінансуються вкрай погано. Адже джерелом наповнення спеціального фонду є кошти, отримані від комерційних операцій. Отже, оновлення військової потужності Збройних Сил України суттєво залежить від ефективності проведення експортних військово-технічних операцій та ефективного їх супроводу, що пов'язаний з експортним контролем.

Список літератури:

1. Система економічної безпеки держави / Під заг. ред. д.е.н., проф., заслуженого економіста України Сухорукова А.І. / Національний інститут проблем міжнародної безпеки при РНБО України. – К. : ВД «Стилос», 2009. - 685 с.

2. Біла книга України 2012: Збройні сили України // Військо. 2012р. Спеціальний випуск Щорічника Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних Сил України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: uvpo.odessa.gov.ua/files/uvpo_portal/b_la_kniga_2012.pdf.

3. Про затвердження прогнозних показників видатків із загального фонду державного бюджету на потреби оборони на період до 2023 року: постанова Кабінету Міністрів України від 07 лип. 2010р. № 568 / Урядовий кур'єр — Офіц. вид.- 2010.- 15 лип.-№ 128.

4. Бегма В.М. Ризики експортного контролю та воєнно – економічна безпека держави / В.М. Бегма, Н.М. Скляр // Стратегічні пріоритети – Київ: НІСД - 2014.- №2(31) - С.98.